

Wojciech Sowa*

ROLA INTERNETU W PODEJMOWANIU DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH W OCENIE MATURZYSTÓW

Decyzje człowieka związane z jego edukacją odgrywają bardzo ważną rolę w jego rozwoju – określają nie tylko prawdopodobny charakter jego pracy zawodowej, lecz wpływają one także na jego przyszłe dochody, sposób społecznego funkcjonowania, zainteresowania i poziom zadowolenia z życia. Z perspektywy historycznej, dla ogółu polskiego społeczeństwa, możliwość wyboru drogi edukacji jest zjawiskiem stosunkowo nowym. Również kontynuowanie nauki przez większość maturzystów stało się czymś oczywistym dopiero po skoku cywilizacyjnym, który był związany z transformacją ustrojową po 1989 roku. Kolejne lata przyniosły dalsze zmiany w zakresie decyzji edukacyjno-zawodowych, zwiększając udział samych dorastających w określaniu kierunku zdobywanego wykształcenia. Gwałtowne rozpowszechnianie się internetu może nasilić wspomnianą tendencję, ułatwiając dostęp do informacji na temat oferty uczelni i szkół wyższych, tym samym pomagając w podjęciu decyzji edukacyjno-zawodowej.

Sytuacja wyboru drogi edukacji po ukończeniu szkoły średniej w kontekście zmian rozwojowych

Polscy maturzyści są uczniami liceów lub techników, a większość z nich pobiera naukę w trybie stacjonarnym. W momencie zdawania egzaminu dojrzałości mają zazwyczaj dziewiętnaście lub dwadzieścia lat. W przeważającej części są oni w trakcie podejmowania kluczowej dla ich dalszego rozwoju i biegu życia decyzji, a mianowicie wyboru kierunku dalszej edukacji, co wiąże się z doprecyzowaniem lub wyborem wyuczonego zawodu. Często nie jest to decyzja ostateczna i w następnych latach ulega zmianie. Sam fakt jej podjęcia jest wszakże wydarzeniem przełomowym, podobnie jak: opuszczenie domu rodzinnego, uzyskanie niezależności finansowej czy też założenie rodziny. Wiążą się one z możliwością wyboru jakiejś alternatywy postępowania o znaczących skutkach dla osobistej przyszłości jednostki. Te decyzje pomagają w ostatecznym przewyciężeniu roz-

---

* Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii, Pracownia Psychologii Edukacji, wksowa@gmail.com

wojowego kryzysu okresu dojrzewania, przyczyniając się do ugruntowania własnej tożsamości (Erikson 2000).

Analizując sytuację wyboru dalszej drogi zdobywania wiedzy i doświadczenia – decyzję edukacyjno-zawodową, należy pamiętać o tym, że na jej charakterystyki, w tym także na odczuwanie wolności wyboru, mają wpływ bardzo liczne uwarunkowania. Należą do nich czynniki zewnętrzne, które są związane z cechami bliższego i dalszego otoczenia społecznego osoby podejmującej decyzje. W tej liczbie dominującą rolę odgrywać może aktualna sytuacja gospodarcza związana z rynkiem pracy: na przykład możliwość otrzymywania wysokiego wynagrodzenia za pracę po ukończeniu danego kierunku studiów, lub sytuacja rodzinna: na przykład stosunek rodziców do utrzymywania przez nich dziecka w okresie studiów. Równie istotny wpływ wywierają czynniki wewnętrzne, które łączą się bezpośrednio z psychicznymi i fizycznymi cechami osoby podejmującej decyzję edukacyjno-zawodową. Należą do nich między innymi: poziom rozwoju społecznego jednostki, jej iloraz inteligencji, specyficzne kompetencje, zainteresowania, cechy osobowości oraz stan zdrowia (Czerwińska-Jasiewicz 1997).

Ukończenie szkoły średniej otwiera przed młodymi ludźmi etap przejściowy między dorastaniem a dojrzałością. Ich zdolności intelektualne pozwalają zazwyczaj na kształtowanie się w miarę stabilnego systemu przekonań, opartego na posługiwaniu się operacjami formalnymi, obejmującymi refleksję nad sobą, swoim myśleniem i podejmowanymi decyzjami (Inhelder i Piaget 1970). Z drugiej strony, w warunkach społeczeństwa rozwiniętego gospodarczo, następuje wydłużenie się czasu eksperymentowania z rolami społecznymi. Osoby między 18–19 a 27, a nawet 30 rokiem życia, nie czują się już jak dorastający, a jednocześnie nie utożsamiają się ze światem dorosłych. Świadczą o tym na przykład czynniki demograficzne: większość osób na tym etapie życia nie wchodzi w związki małżeńskie, nie ma jeszcze dzieci, a praca ma często charakter uzupełniający edukację. Młode osoby w tym okresie stopniowo biorą odpowiedzialność za swoje życie, podejmują samodzielne decyzje oraz stają się niezależne finansowo. Dlatego ten etap życia bywa określany jako „wyłaniająca się dorosłość” (Arnett 2000). Jej początek, jak wspomniano, przypada w okresie podejmowania przez polskich nastolatków decyzji edukacyjno-zawodowej. Moment wyboru dalszej drogi kształcenia uruchamia coraz bardziej dojrzałe eksperymentowanie, które winno prowadzić ku dojrzałemu przyjęciu ról zawodowych i rodzinnych. Jednak ta pierwsza decyzja jest w dużej mierze zależna od opinii rodziców bądź opiekunów maturzystów (Czerwińska-Jasiewicz 1997).

Korzystanie z internetu a podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowej

Pojawienie się nowego środka przekazu powoduje zazwyczaj znaczne kontrowersje wśród przedstawicieli nauk społecznych. Nie inaczej było po rozpowszechnieniu się w społeczeństwach, na początku w państwach rozwiniętych gospodarczo, a z czasem także w krajach rozwijających się, dostępu do internetu. Na początku psychologowie podzielili się na dwie grupy. Jedni, zdając sobie sprawę z ogromnych możliwości, jakie stwarza sieć elektroniczna, przestrzegali jednocześnie przed zagrożeniami dla prawidłowego funkcjonowania psychicznego jej użytkowników. Starali się wykazać, że osoby, które przez dłuższy czas korzystały z nowego środka przekazu, w porównaniu z osobami, które nie były użytkownikami sieci, silniej odczuwały pogorszenie się nastroju oraz samotność przy jednoczesnym zmniejszeniu się ilości relacji społecznych. Ten efekt był silniejszy w grupie nastolatków w zestawieniu z dorosłymi badanymi (Kraut i in. 1998). Z kolei inni badacze przedstawili pozytywne skutki korzystania z internetu w grupie studentów: zmniejszenie odczuwanej samotności i depresji oraz zwiększenie poczucia wsparcia społecznego i samooceny (Shaw i Gant 2002). Inne rozstrzygnięcia przyniosły badania przeprowadzone na grupie amerykańskich adolescentów z Kalifornii (Gross i in. 2002). Nie potwierdziły one jednoznacznie ani pozytywnych, ani negatywnych oddziaływań na jakość funkcjonowania psychicznego jednostki. Mimo tak znacznych rozbieżności w uzyskiwanych z różnych badań wynikach można odnieść wrażenie, że zarówno w potocznej, jak i naukowej dyskusji, szczególnie w krajach, gdzie ogólnodostępny internet jest czymś relatywnie nowym, jak na przykład w Polsce, przeważa nadmiernie krytyczna postawa. Badacze zauważyli, że podobna sytuacja miała miejsce w odniesieniu do wielu wynalazków medialnych w ciągu ostatnich dziesiątków lat (Bargh i McKenna 2004).

Tymczasem można przypuszczać, że niektóre specyficzne cechy internetu, odróżniające go od innych mediów, mogą być korzystne dla rozwoju jednostki. Przykładowo, może on stanowić pomoc w podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowej, szczególnie zaś w procesie zbierania informacji potrzebnych do jej podjęcia. Analiza wypowiedzi młodzieży amerykańskiej zamieszczanych na czatach internetowych ukazała kilka pozytywnie ocenianych przez nią doświadczeń związanych z czynnością korzystania z sieci, wśród których znajdowało się zwiększone odczuwanie wolności (Maczewski 2002). Również często wspomniana właściwość internetu, jaką stanowi względna anonimowość jego użytkowników (Wallace 2004), pozwala na większą samodzielność jednostki i w dużym stopniu ogranicza zewnętrzną kontrolę jej działań (Bargh i McKenna 2004). Z badań wynika, że używanie internetu w procesie przyswajania wiedzy szkolnej przez uczniów szkół średnich i studentów pochodzących z różnych kręgów kulturowych zwiększa poczucie niezależności działania i brania odpowiedzialności za swoją edukację (McDowell 2002, Yumuk 2002). Ponadto dzięki licznym

grupom on-line jednostka może odnaleźć dodatkowe źródło społecznego wsparcia w podejmowaniu samodzielnych decyzji (Gould i in. 2002, Wallace 2004). Osoby nieśmiałe, dla których komunikacja twarzą w twarz lub za pośrednictwem kontaktu telefonicznego, niezbędna w procesie zdobywania informacji na temat dalszej edukacji, jest źródłem napięcia, mogą ją uzupełniać lub zastępować przez wygodniejszą dla nich komunikację za pomocą komputera (Sheeks i Birchmeier 2007).

W Polsce w ciągu ostatnich kilku lat w lawinowym tempie wzrasta liczba osób mających w domu łącze internetowe. Wiosną 2006 roku 29% gospodarstw domowych miało dostęp do internetu, w kwietniu 2007 roku – już 40%. Grupą, która najczęściej korzysta z sieci, są ludzie młodzi (*Korzystanie z internetu...*, badanie CBOS, 2007). Pokolenie tegorocznych maturzystów co najmniej przez kilka lat uczyło się sposobów posługiwania się internetem na lekcjach informatyki, a często też na innych zajęciach szkolnych i pozaszkolnych. Internet staje się dla uczniów szkół średnich jednym z głównych źródeł informacji, także na temat oferty uniwersytetów i rozmaitych uczelni. Coraz częściej uzupełnia inne formy promocji szkół wyższych, takie jak informacje prasowe, ulotki reklamowe, dni otwarte, wizyty przedstawicieli uczelni w szkołach średnich. Promocja szkoły przez internet staje się powoli najważniejszą drogą dostępu do przyszłych uczniów czy studentów (Zeller 2006). Dla licznej grupy maturzystów przeglądanie stron internetowych potencjalnych przyszłych uczelni poprzedza lub zastępuje rzeczywiste odwiedziny. Także informacje na temat warunków studiowania na danym kierunku zbierane od znajomych można zdobyć teraz w szybszy sposób za pośrednictwem bardziej anonimowych forów internetowych. Właśnie fora oraz inne formy komunikacji internetowej pozwalają na uzyskanie rady lub wsparcia w procesie wyboru dalszej drogi zdobywania wiedzy. Coraz więcej placówek edukacyjnych zapewnia też możliwość rekrutacji on-line. Dzięki temu internet staje się nie tylko przestrzenią informacyjną, lecz także narzędziem i miejscem podejmowania zasadniczej decyzji edukacyjno-zawodowej. Praktyczne zastosowanie umiejętności korzystania z komputerów, a co za tym idzie, efektywne wykorzystanie możliwości oferowanych przez internet przestaje być jedną z możliwości skutecznego funkcjonowania społecznego i zawodowego. Dla młodych ludzi staje się po prostu koniecznością, nawet jeśli są oni nastawieni niechętnie do nowych technologii. Polskie społeczeństwo już od kilku lat zauważa, że przyszli studenci mają opanowane podstawy użytkowania komputera. Wykazało to badanie CBOS sprzed paru lat, w którym aż 74% respondentów stwierdziło, że szkoły średnie przygotowują swoich absolwentów do obsługi komputera i wykorzystania go w pracy. Jediną kompetencją, którą większa liczba badanych (80%) uznała za efekt edukacji szkolnej maturzystów, było ich przygotowanie do nauki w szkolnictwie wyższym (*Jak szkoły średnie...*, badanie CBOS, 2005). Uzyskane wyniki potwierdzają, że rodzice, nauczyciele i wychowawcy doceniają rolę technologii informatycznej w rozwoju edukacyjnym i zawodowym młodzieży. Można przypuszczać, że to przekonanie przyspiesza upowszechnienie komputerów i łącz

internetowych w polskich gospodarstwach domowych (*Korzystanie z internetu...*, badanie CBOS, 2007).

Badania własne

Niniejsze badanie miało za cel wskazanie, jaka część maturzystów korzysta z sieci w procesie zbierania informacji o możliwościach dalszego kształcenia się oraz jak oceniają oni ten sposób pozyskiwania wiedzy potrzebnej do wyboru dalszej drogi edukacji. Szczególny nacisk został położony na zbadanie stopnia zaangażowania ankietowanych w fora tematyczne poświęcone wyborowi kierunku studiów. Starano się określić, czy maturzyści przypisują internetowi wpływ na charakterystyki dokonywania wyboru: poczucie wolności, skuteczność działania, ograniczenie wpływu otoczenia społecznego oraz samodzielność.

Osoby badane i procedura

W badaniu uczestniczyło 50 uczniów ubiegłorocznych klas maturalnych z I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w Bielsku-Białej, w tej liczbie 26 mężczyzn i 24 kobiety. Badanie odbyło się po wystawieniu ocen końcowych, na około dwa tygodnie przed rozpoczęciem egzaminu maturalnego.

Oprócz tego, za pośrednictwem serwisu internetowego www.ankietka.pl, w badaniu wzięła udział dodatkowa grupa 32 tegorocznych maturzystów, w tej liczbie 24 kobiety i 8 mężczyzn; badanie odbyło się na początku stycznia bieżącego roku. Przy ustawieniach ankiety w sieci zagwarantowano, że może być ona wypełniana tylko raz z jednego komputera. Mimo tego zabezpieczenia należy przyjąć, że wyniki uzyskane on-line mają niższą wartość badawczą z powodu niemożności uniknięcia zafałszowania wieku, płci oraz poziomu wykształcenia (Henne 2004). Dostarczają one jednak wartościowych wyników, mogących uzupełnić dane uzyskane z podstawowej próby.

Metoda badania

Przekonania na temat roli internetu w procesie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych były mierzone za pomocą ankiety (Załącznik) wypełnianej anonimowo przez osoby badane. Oprócz podania płci i wieku badani udzielali informacji na temat szacunkowej ilości czasu, jaki poświęcają dziennie na korzystanie z sieci.

Zasadnicza część ankiety składa się z 28 twierdzeń, do których badani ustosunkowywali się na pięciostopniowej skali, od całkowitego poparcia po odrzucenie przedstawionej tezy.

Poszczególne stwierdzenia ankiety badają między innymi motywy użytkownika sieci – tj. dostarczanie sobie rozrywki, zdobywanie informacji i porozumiewanie się z innymi – oraz, dodatkowo, poszukiwanie wsparcia społecznego (Gould i in. 2002). Inne pozycje ankiety dotyczą tego, czy badani używają internetu jako źródła informacji na temat różnych możliwości zdobywania dalszego wykształcenia oraz jak oceniają charakter zawartych w sieci informacji na ten temat. Kolejna grupa też odnosi się do forów dotyczących wyboru kierunku studiów. Kilka innych stwierdzeń dotyczy oceny wpływu korzystania z internetu na różnorakie aspekty podejmowania decyzji, między innymi na poczucie wolności wyboru.

Około jedna trzecia pozycji ankietowych odnoszących się do jakości relacji międzyludzkich w internecie oraz do wartościowania czasu spędzonego w świecie wirtualnym posłużyła w tym badaniu do uniknięcia monotonii treści stwierdzeń. Z tego powodu wyniki uzyskane przez badanych przy ich wypełnianiu nie zostały tu przedstawione.

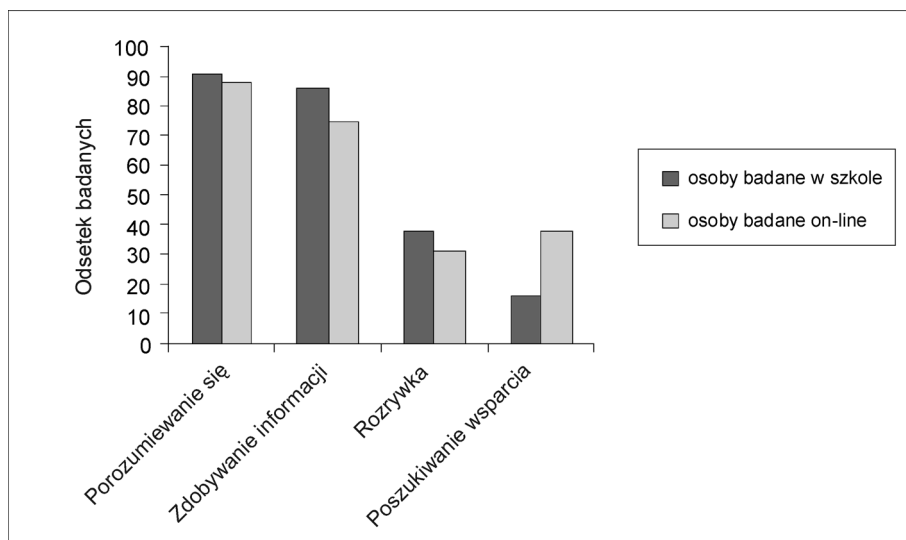
Wyniki

W zdecydowanej większości pozycji ankietowych obie grupy, zarówno ta badana w miejscu nauki, wypełniająca ankietę na kartkach, jak i ta, która uczestniczyła w badaniu za pośrednictwem internetu, miały zbliżone do siebie wyniki. Niewielkie rozbieżności można było zauważyć w odniesieniu do stwierdzeń dotyczących zaangażowania w fora dyskusyjne i używania internetu jako podstawowego źródła informacji na temat możliwości dalszego kształcenia. Tylko w jednym wypadku, dotyczącym motywów korzystania z sieci, stwierdzono istotną statystycznie różnicę między grupami badawczymi. W pozostałych wypadkach różnice między grupami nie były istotne statystycznie. Istotność różnic między grupami sprawdzono, wykorzystując funkcję różnicy między dwoma wskaźnikami struktury.

Jeśli chodzi o ilość czasu spędzanego dziennie w sieci, to w grupie licealistów badanych w szkole średnia wyniosła dwie i pół godziny. W grupie badanych, którzy wypełniali ankietę za pośrednictwem internetu, średnia ilość czasu spędzanego dziennie w sieci wyniosła dwie godziny i dwadzieścia minut. A zatem pod względem czasu spędzanego na korzystaniu z internetu obie grupy badanych były do siebie bardzo podobne. Biorąc z kolei pod uwagę ilość czasu spędzanego w sieci przez pojedyncze osoby, rozpiętość podawanych ilości czasu była znaczna w obu grupach: od dziesięciu minut do ośmiu godzin w ciągu doby.

Aż połowa ankietowanych z pierwszej grupy przyznała, że byłoby im trudno wytrzymać bez korzystania z internetu. W grupie badanych za pośrednictwem sieci ten współczynnik był jeszcze wyższy i wyniósł 62,5%.

Obie grupy badanych miały zbliżone do siebie zdanie na temat motywów, dla których używają sieci (Rysunek 1). Na pierwszym miejscu wśród nich znalazło się porozumiewanie z innymi ludźmi – w grupie badanych w szkole wymieniło go aż 90% ankietowanych, zaś w grupie badanych on-line zbliżona liczba matu-

Rysunek 1. Motywy korzystania z internetu przez badanych

rzystów (87,5%). Drugim motywem korzystania z internetu było dla badanych poszukiwanie informacji – w grupie ankietowanych w szkole wymieniła go zdecydowana większość (86%) maturzystów, w drugiej grupie – trzy czwarte badanych (75%). Używanie sieci jako narzędzia dostarczającego rozrywki zostało potwierdzone przez około jedną trzecią ogólnej liczby badanych (w grupie ankietowanych w liceum – 38%, w grupie ankietowanych on-line – 31,25%). Część młodzieży traktuje internet jako miejsce, gdzie mogą uzyskać wsparcie emocjonalne – w grupie badanych w szkole taki motyw korzystania z sieci podało 16% maturzystów, a w drugiej więcej, bo 37,5% ankietowanych ($p < 0,05$).

Zdecydowana większość badanych korzysta z sieci przy poszukiwaniu informacji na temat studiów: w grupie ankietowanych w szkole ten odsetek wyniósł 88% maturzystów, wśród ankietowanych w sieci – 75% (Rysunek 2). Osoby, które nie korzystały z tej drogi poszukiwania wiadomości, były w zdecydowanej mniejszości (8% badanych w szkole, 19% badanych on-line).

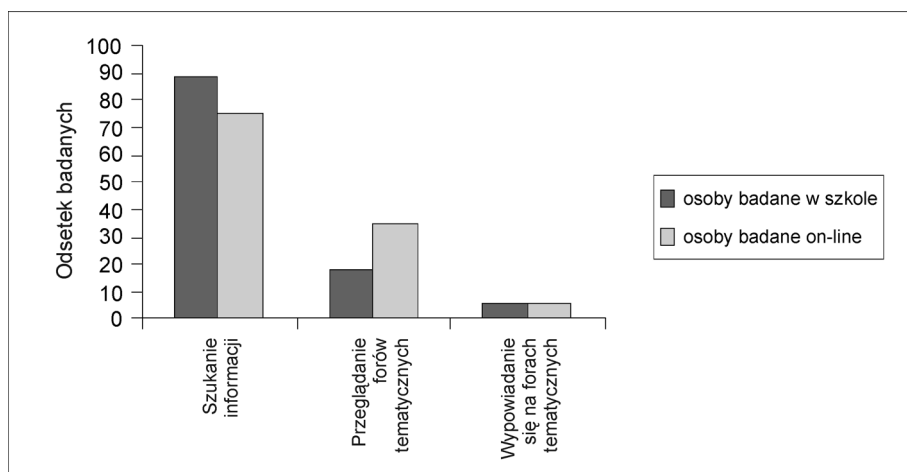
Ponad połowa (54%) badanych w liceum i jedna trzecia (34%) badanych on-line uznały inne źródła informacji na temat wyboru dalszej drogi kształcenia za bardziej wartościowe od internetu. Tylko dla około ćwierci (26%) ankietowanych w szkole sieć stanowiła podstawowe lub równorzędne z innymi źródło informacji w tym zakresie. Wśród badanych za pośrednictwem sieci ta liczba była wyższa i wyniosła 40% ogółu badanych.

Około jedna trzecia (36%) badanych w liceum byłaby skłonna polecić swoim przyjaciołom korzystanie z internetu jako źródła informacji potrzebnych do

podjęcia decyzji edukacyjno-zawodowej. W drugiej grupie takie osoby stanowiły prawie połowę (44%) badanych. Aż połowa (52%) maturzystów wypełniających ankiety w szkole nie miała w tej kwestii sprecyzowanego zdania, podczas gdy w grupie maturzystów on-line niezdecydowanych było nieco mniej (31%). Nikła część (12%) ankietowanych w szkole nie poleciłaby swoim przyjaciołom wykorzystania sieci przy poszukiwaniu informacji na temat studiów. W grupie ankietowanych w internecie w taki sposób zachowałyby się jedna czwarta maturzystów.

Poczucie zagubienia się wśród zamieszczonych w internecie ofert różnych uczelni było bliskie jednej czwartej (26%) maturzystów badanych w szkole. W grupie ankietowanych przez sieć ten wskaźnik był wyższy (41%). Z kolei możliwość podlegania manipulacji odnośnie do wyboru kierunku studiów podczas zbierania informacji na ten temat w internecie dopuszczał co dziesiąty (8% ogółu) ankietowany w liceum. W grupie ankietowanych on-line z tym poglądem zgadzały się pojedyncze osoby (6% ogółu).

Jedna piąta (18%) badanych w szkole deklarowała, że korzysta z internetowych forów dyskusyjnych dotyczących wyboru kierunku studiów. Kilka osób (6% grupy) zaznaczyło, że zabiera głos na tych forach tematycznych. Wśród maturzystów badanych w sieci zaangażowanie w tę formę komunikacji wirtualnej potwierdziła jedna trzecia (34%) grupy, zaś czynny udział w wymianie poglądów – podobnie jak w pierwszej grupie – kilku internautów (6%) (Rysunek 2). Mniejszość ankietowanych – 26% maturzystów badanych w szkole i 16% udzielających odpowiedzi on-line – uznała fora dotyczące wyboru kierunku studiów za mało wartościowe.

Rysunek 2. Korzystanie z sieci przez badanych w ramach przygotowań do podjęcia decyzji edukacyjno-zawodowej

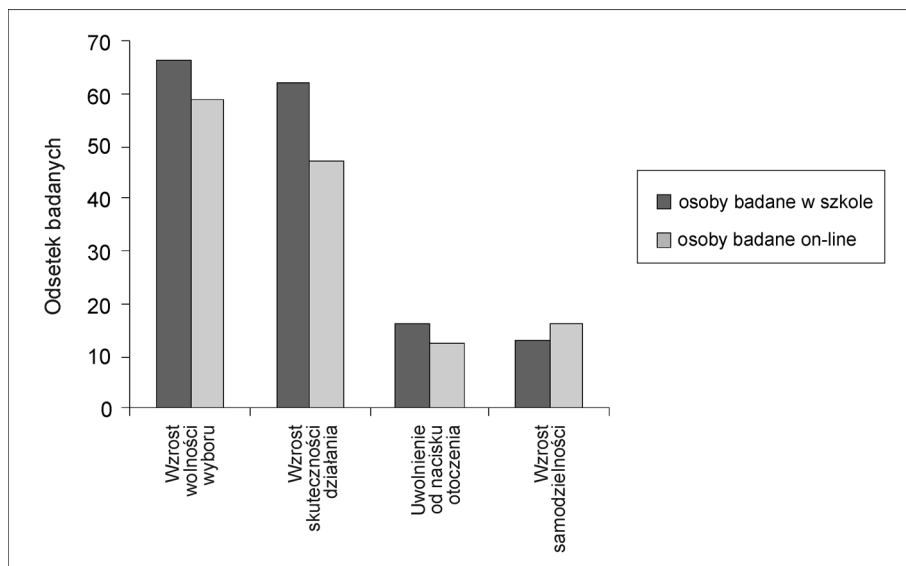
Jeśli chodzi o przypisywanie korzystaniu z internetu zwiększania wolności wyboru w sytuacji decyzji edukacyjno-zawodowej, to aż 66% ankietowanych w szkole i 59% badanych on-line przyznało, że używanie sieci zwiększa ich swobodę wyboru dalszej drogi edukacji (Rysunek 3). Z tym poglądem nie zgodziła się niewielka liczba badanych obejmująca 14% badanych w liceum oraz 19% badanych za pomocą internetu.

Ponad połowa ogólnej liczby badanych maturzystów – 62% respondentów ze szkoły i 47% wypełniających ankietę on-line – była skłonna zgodzić się ze stwierdzeniem, że dzięki korzystaniu z sieci ich działania są bardziej skuteczne.

Natomiast stosunkowo mało badanych, bo zaledwie 16% ankietowanych w liceum oraz 12,5% ankietowanych on-line, potwierdziło, że dzięki używaniu internetu uwalnia się od wpływu innych osób na swoje decyzje edukacyjno-zawodowe. Z poglądem, że korzystanie z sieci uwalnia od wpływu członków rodziny na ich decyzje, zgodziła się zbliżona do poprzedniej liczby część badanych – odpowiednio: 20% badanych z pierwszej grupy i 16% z drugiej.

W odpowiedzi na pytanie, czy dzięki internetowi badani mogą nabierać samodzielności w podejmowaniu decyzji, odpowiedzi pozytywnej udzieliła niewielka część maturzystów, zarówno w grupie ankietowanych w szkole (13%), jak i w grupie udzielających odpowiedzi za pośrednictwem sieci (16%).

Okolo jedna czwarta całej liczby respondentów – 28% badanych w liceum i 25% badanych on-line – uznała, że w internecie można znaleźć cenną radę

Rysunek 3. Przypisywanie korzystaniu z sieci wpływu na poszczególne aspekty podejmowania decyzji

w istotnych życiowo sprawach. Tymczasem z tezą, że rady uzyskane w sieci mogą doprowadzić do podjęcia błędnej decyzji w istotnych życiowo sprawach, było skłonnych zgodzić się 28% maturzystów z pierwszej i 31% z drugiej grupy.

Dyskusja wyników

Wyniki badań potwierdzają, że niemal wszyscy maturzyści posługują się internetem przy poszukiwaniu informacji na temat sposobów dalszego kształcenia się. Świadczy to o jego ugruntowanej pozycji jako źródła wiedzy na temat możliwości studiowania. Niezbędność zastosowania internetu w promocji szkół wyższych wydaje się oczywista. Należy jednak uwzględnić fakt, że dla większości badanych nie jest on głównym lub wyłącznym źródłem informacji. Z tego powodu dla znacznej części osób kończących naukę w szkole średniej pewniejszym sposobem uzyskania informacji może być kontakt telefoniczny czy osobista wizyta w planowanym miejscu zdobywania dalszego wykształcenia.

Względna ostrożność badanych wobec danych z wirtualnego świata w pewnym zakresie może brać się z poczucia zagubienia w liczbie zamieszczonych w internecie ofert placówek edukacyjnych. To doświadczenie było bliskie około jednej trzeciej ankietowanych osób. Stosunkowo mało badanych dopuszczało możliwość bycia ofiarą manipulacji informacjami na temat dróg zdobywania dalszego wykształcenia, co świadczyć może o wzrastającej pewności w stosunku do nowego, lecz coraz bardziej obecnego w życiu środka przekazu. Pewność ta nie jest jeszcze tak duża, gdyż wielu dorastających traktuje sieć dość sceptycznie.

Trzeba podkreślić, że dla znacznej liczby badanych sieć staje się ważnym źródłem informacji, które mogliby polecić swoim rówieśnikom przy podejmowaniu decyzji o dalszej edukacji. Wynik ten pokazuje wzrastający poziom zaufania większości młodych ludzi do informacji dotyczących wyboru przyszłej uczelni uzyskanych za pośrednictwem internetu.

Tylko część badanych maturzystów była choćby w małym stopniu zaangażowana w fora internetowe na temat wyboru kierunku studiów. Dwa razy większy odsetek tych osób występował w grupie ankietowanych za pośrednictwem sieci. Wydaje się, że sposób badania i dotarcia do badanych za pomocą portalu internetowego mógł wpłynąć na taki wynik. W obu grupach tylko marginalna część maturzystów zabierała głos na wspomnianych forach. Może to świadczyć o tym, że ten sposób wirtualnego komunikowania się odpowiada tylko niektórym badanim. Jest też bardzo prawdopodobne, na co wskazuje pobieżna analiza dat postów na tychże forach, że największe zaangażowanie internautów w fora jest widoczne w okresie letnim. Wtedy maturzyści znają wyniki egzaminu dojrzałości i mogą konfrontować swoje plany edukacyjno-zawodowe z osiągniętym wynikiem.

Oceniając rady znajdujące się w sieci, a dotyczące spraw istotnych w życiu, maturzyści zachowują daleko posuniętą ostrożność. Około połowa z nich unikała jednoznacznego wartościowania porad on-line. Pozostali w równych proporcjach

opowiedzieli się za lub przeciwko użyteczności rad udzielanych w internecie. Anonimowość komunikacji za pośrednictwem komputera w tym wypadku może obniżać poziom zaufania.

Większość badanych uważa, że korzystanie z sieci przyczynia się do wzrostu poczucia wolności w zakresie wyboru przyszłego miejsca kształcenia, a także poprawy skuteczności działań. Z pewnością ciągle rosnące możliwości internetu oraz powszechność jego użycia wpływają na taką ocenę dorastających. Przypuszczalnie jednak wpływ na takie zdanie badanych mogą mieć specyficzne cechy internetu, jak względna anonimowość jego użytkowników, mnogość możliwości działania w sieci i treści w niej zawartych czy w końcu łatwość uzyskania wsparcia społecznego (Wallace 2004). Łączenie przez badanych wzrostu wolności wyboru i skuteczności z korzystaniem z internetu potwierdza nie tylko jego atrakcyjność dla dorastających, lecz także uznanie go za silny czynnik wspomagający funkcjonowanie psychiczne jednostki.

Odmienne niż w wypadku poczucia wolności wyboru czy skuteczności działania badani ocenili użytkowanie internetu jako sposób uwalniania się spod wpływu innych osób, szczególnie zaś rodziców i innych członków rodziny. W zdecydowanej większości stwierdzili, że korzystanie z sieci nie powoduje zniesienia kontroli otoczenia w kontekście podejmowanych decyzji. Być może zdają sobie sprawę, że przebywanie w sieci daje tylko iluzoryczne odczucie bycia wyjętym spod czyjegoś wpływu. Wiadomo, że w tym okresie badani nie przeżywają już silnego buntu wobec rodziców, są już bowiem w dużej mierze świadomi wzajemnej współzależności i mają wypracowany model konstruktywnej relacji z rodziną pochodzenia (Baltes i Silverberg 1994). Warto też wspomnieć, że rodzice mogą być postrzegani jako osoby wspomagające proces podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowej i będące źródłem rady, a nie jako osoby ograniczające wybór i nadmiernie kontrolujące (Czerwińska-Jasiewicz 1997).

Okazuje się, że internet stał się powszechnie stosowanym narzędziem zbierania informacji w procesie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowej. Przez większość ankietowanych maturzystów był opisywany w pozytywnym świetle, ze świadomością specyficznych dla niego ograniczeń. Biorąc pod uwagę szybkość, z jaką ewoluuje internet, oraz nastawienie społeczne wobec niego, sposób użytkowania i oceniania nowego środka przekazu w ciągu najbliższych lat prawdopodobnie ulegnie zmianie w kierunku jego jeszcze większego upowszechnienia i udoskonalenia, także w zakresie informacji dotyczących decyzji edukacyjno-zawodowej maturzystów.

Warto na koniec dodać, że zbieżność wyników uzyskanych w obu grupach badawczych pozwala z większym zaufaniem podchodzić do danych ankietowych czerpanych od internautów za pośrednictwem sieci.

Literatura cytowana

- Arnett, J.J. (2000). Emerging Adulthood. A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480.
- Baltes, M.M., Silverberg, S.B. (1994). The Dynamics Between Dependency and Autonomy: Illustrations Across the Life Span. W: D.L. Featherman, R.M. Lerner (red.), *Life-span development and behavior*, 12, 41–90. Lawrence Erlbaum Associates.
- Bargh, J.A., McKenna, K.Y.A. (2004). The Internet and social life. *Annual Review of Psychol.*, 55, 573–590.
- Czerwińska-Jasiewicz, M. (1997). *Decyzje młodzieży dotyczące własnej przyszłości (uwarunkowania psychospołeczne)*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- Erikson, E.H. (2000). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”. Tłumaczenie: P. Hejmej.
- Gould, M.S., Munfakh, J.L.H., Lubell, K., Kleinman, M., Parker, S. (2002). Seeking help from the internet during adolescence. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 41, 1182–1189.
- Gross, E., Juvonen, J., Gable, S. (2002). Internet Use and Well-Being in Adolescence. *Journal of Social Issues*, 58, 75–90.
- Henne, K. (2004). Internet – nowa technika badań w psychologii. *Nowiny Psychologiczne*, 2, 5–30.
- Inhelder, B., Piaget, J. (1970). *Od logiki dziecka do logiki młodzieży: rozprawa o kształtowaniu się formalnych struktur operacyjnych*. Warszawa: PWN. Tłumaczenie: K. Tyborowska.
- Jak szkoły średnie przygotowują młodzież do życia?* Centrum Badania Opinii Społecznej – V 2005 r. Znaleziono 16 lutego 2008 r. pod adresem: http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_082_05.PDF.
- Korzystanie z Internetu i komputerów*. Centrum Badania Opinii Społecznej – IV 2007 r. Znaleziono 16 lutego 2008 r. pod adresem <http://www.cbos.pl/PL/Raporty/r2007.shtml>.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukophadhyay, T., Scherlis, W. (1998). Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being. *American Psychologist*, 53, 1017–1031.
- Maczewski, M. (2002). Exploring Identities Through the Internet: Youth Experiences Online. *Child & Youth Care Forum*, 31, 111–129.
- McDowell, L. (2002). Electronic information resources in undergraduate education. An exploratory study of opportunities of student learning and independence. *British Journal of Educational Technology*, 33, 255–266.
- Shaw, L.H., Gant, L.M. (2002). In Defense of the Internet: The Relationship between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support. *CyberPsychology & Behavior*, 5, 157–171.
- Sheeks, M.S., Birchmeier, Z.P. (2007). Shyness, sociability, and the use of the computer-mediated communication in relationship development. *CyberPsychology & Behavior*, 10, 64–70.
- Wallace, P. (2004). *Psychologia Internetu*. Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”. Tłumaczenie: T. Hornowski.
- Yumuk, A. (2002). Letting go of control to the learner's: The role of the Internet in promoting a more autonomous view of learning in an academic translation course. *Educational Research*, 44, 141–156.
- Zeller, P. (2006). *Promocja szkoły w środowisku lokalnym*. Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

Załącznik. Ankieta dotycząca korzystania z internetu przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowej

Poniżej znajdują się stwierdzenia na temat tego, jak korzystanie z internetu może wpływać na Twoje życie. Napisz, na ile zgadzasz lub nie zgadzasz się z tymi stwierdzeniami. Zakreśl jedną z pięciu możliwych odpowiedzi (nie zgadzam się – raczej nie zgadzam się – trudno powiedzieć – raczej się zgadzam – zgadzam się).

Twoja płeć: K   M   Twój wiek: .....

Korzystam z internetu mniej więcej ..... h/dziennie

1. Dzięki internetowi nabieram samodzielności w podejmowaniu decyzji.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
2. W sieci szukam głównie rozrywki.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
3. W internecie mogę uzyskać cenną radę w istotnych życiowo sprawach.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
4. Gubię się wśród zamieszczonych w internecie ofert różnych uczelni.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
5. Korzystam z forów dyskusyjnych dotyczących wyboru kierunku studiów.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
6. Trudno byłoby mi wytrzymać bez korzystania z internetu.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
7. Polegając na informacjach z internetu, podlegam manipulacji odnośnie do wyboru kierunku studiów.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
8. Internet pomaga mi znaleźć wsparcie.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się
9. Uważam fora dyskusyjne dotyczące wyboru kierunku studiów za mało wartościowe.
nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

10. Dzięki korzystaniu z sieci moje działania są bardziej skuteczne.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

11. Internet służy moim kontaktom z innymi ludźmi.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

12. Dzięki korzystaniu z sieci mam większą swobodę wyboru dalszej drogi edukacji.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

13. Przez używanie internetu tracę dużo czasu.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

14. Zabieram głos na forach dotyczących wyboru kierunku studiów.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

15. Rady uzyskane w internecie mogą doprowadzić mnie do podjęcia błędnej decyzji w istotnych życiowych sprawach.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

16. Używając sieci, mogę wyrażać swoje poglądy na temat planowania przyszłości.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

17. Internet stanowi dla mnie przede wszystkim źródło informacji.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

18. Dzięki korzystaniu z sieci uwalniam się od wpływu innych osób na moje decyzje co do wyboru kierunku studiów.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

19. Z czasem korzystanie z internetu staje się dla mnie nudne.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

20. W internecie mogę poznawać opinie moich rówieśników na temat wyboru kierunku studiów.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

21. Internet służy mi jako narzędzie porozumiewania się z innymi ludźmi.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

22. Poszukując informacji na temat studiów, polegam bardziej na innych źródłach informacji niż internet.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

23. Spędzam dużo czasu w sieci.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

24. Mogę śmiało polecić moim przyjaciołom korzystanie z internetu przy wyborze kierunku studiów.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

25. Korzystając z sieci, uwalniam się od wpływu członków rodziny na moje decyzje.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

26. Korzystanie z sieci ogranicza moją aktywność.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

27. W sieci poznałem przyjaciół.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się

28. Używam internetu przy poszukiwaniu informacji na temat studiów.

nie zgadzam się   raczej nie zgadzam się   trudno powiedzieć   raczej się zgadzam   zgadzam się